

PRIVATSFÆRENS INFORMATISERING

Nogle bidrag til udmåling af afstande mellem 1484 og 1984.

Kresten Bjerg

Min redegørelse har til hensigt at perspektivere det problemfelt vi står overfor, når vi skal gennemtænke informatiseringen af privatsfæren som kulturhistorisk fænomen og beslutningsfelt.

Med udgangspunkt i et ophold i en svensk ødegård med en datamatisk-audio-visuel "dms" og nogle af de overvejelser, dette har afstedkommet, forsøger jeg at trække nogle forbindelser mellem den foreliggende situation og renais-sancens forhåbningsfulde udfoldelse af nye og overskridende former for perspektivitet og afbildningsformåen.

(På grund af pladshensyn har der måttet skæres ned på illustrationernes antal, hvilket skaber nogle utilsigtede vanskeligheder for læseren i artiklens 3.del. Den anvendte video-digitalisering, hvis begrænsninger vil falde i øjnene, er iøvrigt nede på 280 * 192 pixels.)

ANNO 1984

Jeg sidder på mit das, den anden Torsdag i August og småfryser, med døren på vid gab ud til en lokalscene med græs, der skal slåes enten idag eller imorgen. Der er en gammel-nu nedlagt-vej igennem Nord-Skåne, der har gået her. På staldsiden, foran møddingen, lige ud til det, der før var vej, ligger vores topersoners lokum, med rigeligt savsmuld. Den anden greft er fuld af brandenælde, bag den et stengærde, og bag dette vores urtegård. Hele landskabet skræner stærkt op mod Højen, en næsten kultisk lokalitet af en træbevokset høj med marker rundtom, uanset af forbipasserende, og beboet af 5 kvler.

Det er en på mange måder særegen situation jeg befinder mig i denne sommer, på en længe ejet svensk ødegård med alle dens løse ender og ansamlinger af alle slags redskaber, skrammel og spor af 100 års virke.

Jeg bor i "fuglestuen", hvor jeg er flyttet ind med en masse apparater, der tilsammen skulle give mig nogle muligheder for at fornemme, hvad morgendagens teknologi vil kunne indebære, når den får lov til at trænge ind i den private dagligdag i hjemmet.

Der er masser af teknisk smadder med skidtet, og konkret er det ikke så meget jeg får ud af det.

Men det lidt af det, der virker, er i hvertfald tilstrækkeligt til at jeg begynder at fornemme (langt klarere end gennem de tre års forberedelser til projektet) hvordan disse teknologier (datamater, båndoptagere og elektroniske skrive-, tegne- og musicere-/enheder) vil kunne gå hen og blive en del af vores hjemlige informationshusholdning.

De udgør en magtig trussel, med deres opslugende og fascinerende karakter, med deres indbyggede rationalitet, med deres uhyre sårbarhed, og med lethed, hvormed de kan (bruges af andre til at) påtvinge os bestemte tankeformer.

Det, som - i lysere stunder - optager mig er, om de også kan få en positiv rolle i den naturlige fortsættelse og videreudvikling af den bestående verden og de bestående virksomheder.

Det, jeg har for øje, er ikke alene en fortsættelse af den virkelighed vi lever i, men en fortsættelse med et præg af renaissance, nogle muligheder for at udtrykke det forhen vanskeligere udtrykkelige.

* * *

At "køre dims" (det vil sige: benytte sig konstruktivt af instrumentariet) er en erfaring der er mindst lige så vanskelig at formidle til datamatuerfarne mennesker, som hvis man f.eks. skulle forklare et stenaldermenneske, hvad det vil sige at køre bil.

Dimsen, jeg snakker om, er et datamatisk audio-videosystem med meget omfattende lagringsmuligheder, - en foregribende afprøvning af nogle af de redskabsfunktioner, der med de nye teknologier vil kunne komme indenfor hvermands rækkevidde inden mange år.

"Hvad skulle man dog bruge sådan en til?" er det tilbagevendende spørgsmål, når talen falder på datamaters indtrangen i det private hjem.

En anden gruppe "er bare med på den", og synes lidet bevidste om, i hvor høj grad de forestillinger de gør sig, om privatbrug af det nye medie, vil kunne blive en videreføring af de manipulationsprog og -spil, som merkantile og politiske interesser kan prække os på.

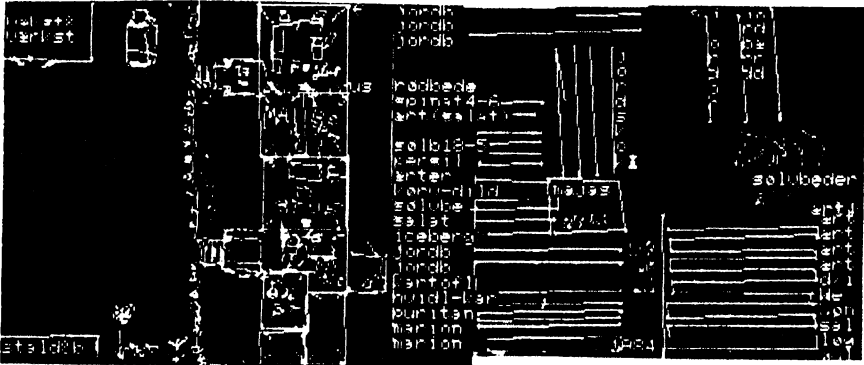
I vores foregriben - der er igangsat for teknologivurderingspenge fra teknologirådet - er jeg gået ud fra et selvdokumentationsbehov og nogle helt personlige udtryksbehov, sådan som disse overhovedet kan finde tid og sted indenfor en husstands hverdagslige rammer. Det er et spørgsmål om at indrette maskinen, så den lader sig videreindrette i overensstemmelse med nye brugeres selvforståelse, - uden at fastfryse denne, og uden at brugerne tvinges til at forstå sig selv på maskinens præmisser.

At leve med maskinen, prøve at bruge den til breve og til personlig administration i det hele taget, ligefra tegning af dette års beplantningsplan for køkkenhaven til udvikling af et person- og adressekartotek, citatsamlinger etc., er en side af sagen; -

FUGLESTUEN, HØGSMÅ, FREDAG

-at sidde med brug for at ha åbent til redigeringsmuligheder for arkiver over egne forståelser...og finde måder at udnytte dette arkiv til en kortlægning af ens personlige og familiære livsrum i relation til en overskuelig almanak -og alt hvad dette indebærer, er en anden.

Det er en ganske ejendommelig oplevelse at springe frem og tilbage mellem en hverdag med græsslåmaskine-reparationer, fødselsdagsforberedelser og tusinde andre hændelser og situationer...og så en dims-hverdag med programmer og koder og komplekse logiske strukturer, men med en privat og selvvalgt indretningsarkitektur.

Det lyder- og ser nok ud som - det rene EDB. Men for dengang er igang med at udvikle sit eget system, og indrette sig med sine egne tanker og forestillinger som- forhåbentlig- øverste instans; og underkastet sine egne terminer, f.eks. breve der skal afsted, ting der skal findes, ting, der lige skal prøves, og med processer, der hele tiden uventet svigter, så det er svært at se, om man selv har lavet fejlhandlinger, ved for lidt, eller noget er defekt,- ja der bliver det meget lidt abstrakt.

Seje og gennembrudslignende stunder afløser hinanden, og må flette sig ind med de parallelle seje og gennembrudslignende stunder i husholdningsfællesskabet: Loftet, der blev lagt med en del hjælp udefra, bedene, lugningen, cykellapningen, oprydningen i væksthusets skrammel, tagkonstruktioner, der skal forstærkes ialt sådan noget har sine "tilsvarenheder" og "modsvarenheder" i samspillet med maskinen.

Og hvad kan der til at begynde med komme ud af det? Det går så langsomt med at blive vant med at omstille maskinen mellem de forskellige nyttige sider af dens funktion, og der er alle vegne så mange muligheder både for genveje og for unødige omveje samt automatisering af det mest udviklede, man kan finde på, og samtidig så mange muligheder for at tage fejl, når man ikke fatter så meget af det maskinsprog, der driver værket.

Det konkrete "output" kan ikke blive til så meget i løbet af en sommerferie,- og det må få lov til at afspejle diverse tekniske bommerter og blot antydningvis exemplificere nogle af de anvendelses-dimensioner, der har forekommet "udviklingsværdige".

Et problem i formidlingen af disse erfaringer er

-at jeg måske har en mere end almindeligt kompleks arbejdssituation, med et meget stort antal personkontakter og en meget høj grad af uforudsigelighed, og nogle meget spredte og divergerende interesser,

-at systemudviklingsarbejdet endnu hele tiden overskygger system-anvendelsen,

- at der er en række funktioner, der p.t. ikke fungerer,
- og i særdeleshed at grafikarbejdet er så teknisk besværligt.

Jeg ville gerne ha det sådan

-at alt hvad jeg skrev,såvel på den transportable mappedatamat,der hører til systemet, som mere direkte fra det centrale tastatur, kunne komme samtidig ud på printer/skrivemaskine,med eller uden tidsadresser for hver linje (men selvom hver af de to systemer rummer de muligheder har det været svært at kombinere dem,og at overføre mellem dem har været umuliggjort af et uheld),

-at alt,hvad jeg tegnede blev lagret med tidsadresser,og kunne kaldes ved hjælp af disse,

-ihvertfald at jeg kunne få en klokketid direkte på billedet,

-at jeg umiddelbart kunne tage enkeltfotografier med videokameraet og lagre og genfinde dem på samme måde (med tidsadresser),

-at jeg kunne arbejde med tidsadresserede enkeltbilleder og forløb på videobånd og audiobånd,

-at jeg kunne arbejde frit med mit arkivsystem ,sådan at jeg kunne få en umiddelbar tegnemulighed ind på rubrikker og sider i dettes filer.

Jeg ville gerne have et system, der muliggjorde et meget højt opløst skærbillede og sammenkædning af flere skærbilleder.

Jeg ville gerne have et system,der muliggjorde flere lag af fodnoter i manuskripter af stor længde. o.s.v. Altsammen ting, vi må forvente at få, men endnu ikke har køreklare.

Mine bestræbelser denne sommer går ud på dels at lære det forhåndenværende system lidt bedre at kende;dels at evaluere og fordeje det sidste års intense arbejde ;dels at organisere den overvældende mængde af dokumentation; dels at indhøste nogle erfaringer med indragelse af systemet i en reel husholdning.

Men det overordnede mål, og det som den afsluttende uge alene med systemet skulle tjene til har for mig at gøre med den helt private " søgen efter en diskurs der kan tjene som afsat for alle diskurserne" som Doris Lessing beskriver som drivkraften for hendes udvikling af sin "Golden notebook". Det er den forfængelige drøm om at ku lave sig en bog, der overskuer de for een selv væsentlige langtidsflader og indbyrdes forbundne fronter med deres latente og manifesterede muligheder og problemer. En kalender for ens eget "livsrum".En tiltrængt støtte til ens egen orientering i ens egen tilværelses mangfoldighed.

Jeg ville gerne have det sådan,at jeg kunne tegne mine aktuelle "fronter" op i en overskuelig form, hvor jeg kunne akkumulere de daglige opdateringer af en LAVETALE.

En af de muligheder,der måske på længere sigt er mest interessant er etableringen af en til stadighed affotograferbar kridttavle,til digitaliseret uddskrift,men især/også til tidsadresseret skærbilledegenkald fra videotape,ogh med alle slags søge- og blæremuligheder i billedmængder på 60.000 -100.000 sider pr videobånd !

Et af problemerne med EDB er, at der pludselig figurerer nogle helt nye kategorier af "repræsenterende objekter",hvis lokalisering er dobbelt,fordi de dels kan beskrives ved en logisk relation i systemet (+ en fysisk beliggenhed i systemet) dels som udvekslingsobjekter (i bøger,hæfter,på disketter,i papirbaner) som opbevarings- og bortkomningsobjekter, og en ny form for halv-forgængelighed, der ligger dels i mangdernes omfang,dels i de nok kun foreløbige magnetiske pladelagre.

Disse splittelser må systemet indrettes til at råde bod på. Men det er svært, fordi der er tale om den form for "informationsoverbelastning", som består i,at der er så frygtelig meget at hitte rundt i,at det føles som om man har adskillige års studier og adskillige tusinde timers praktisk træning behov, for at få foden på

det.

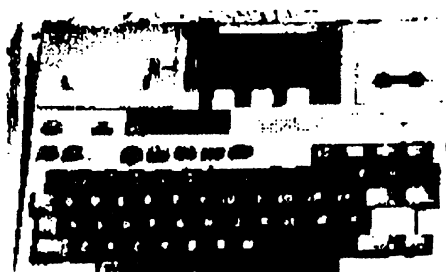
Alternativet hertil ville være at have en edb kyndig konsulent ved sin side hver dag.

Nu sker der det, at man får knyttet sine udvekslingsrelationer til andre : nogen der venter på en eller på et brev fra en, regninger der skal betales, artikler, der skal skrives, ansøgninger, der skal fremkomme, undervisning der skal tilrettelægges, ting der skal skaffes og ting, der sker eller bør ske i huset, og som i forvejen gennem mange år kan have været i en skarp konkurrence med ovennævnte til selve det "at være igang med maskinen" og til f.eks. "at være på jagt efter noget i rummet", i en ny og for de andre svært gennemskuelig, orden, rengøring, vinden og haven for øje, arrangeren og produceren.

Ved en analyse af arbejdet med systemet, som det konkurrerer med det parallelt løbende "andet arbejde", andre gøremål, blir man opmærksom på en del forhold, der forsåvidt ikke er specifikke for maskinen, men overhovedet vedrører den daglige orientering, fremhentning, ajourføring og statusgøring omkring forskellige handlespor.

Det gælder runderne af orientering og den succesive afstemning (prioritering) m.hensyn til forskellige gøremål, handleomfang og tidsdisponeringer, f.eks. hvad kan nås på en smøgs tid, eller mellem to smøger. Det er ned på dette niveau i analysen, at man møder den nye kompleksitet, og det er her misforholdene mellem det nu mulige og det snart mulige træder allertydeligt frem.

* * * *

EPSON HX-20 MIKRODATAM
 ET
 DERBAR ENHED I
 DIMESYSTEMET 1984

Neia gjorde den

Jeg sidder under den ældgamle ask, der i hundrede år har stået ved den lille vej gennem Gøinge-trakterne og prøver at forfatte mit fortidige og fremtidige liv i en sommer, der nødvendigvis måtte blive en voldsom omvæltning (pilotprojektet med dims-maskinen gennemført, og systemet med ind midt i hverdagen). Samtidig er denne sommer med til at hele noget af alt det, som har været truet under det foregående års intensive og hektiske arbejde, med en vidunderlig ro og stilhed og menneskelig varme.

Jeg får skrevet et langt brev til min mor:

"...en af de ting jeg har at berette om er at jeg i min smærthed, ved en gang at skrive et 9-tal i stedet for et 6-tal, kom til at sætte noget igang, der spolerede den diskette, hvor jeg havde alle mine brevudkast og adresser skrevet ind, og som jeg ikke havde sørget for at få lavet dobbeltkopi i maskinen af. Så jeg har ikke engang glæden ved kontinuiteten, som egentlig skulle have været den væsentligste belønning for anstrengelserne med at inddrage maskinen i brevskriveriet.

Det er gennemgående, at belønningerne udebliver i første omgang.. Det gælder billedkvaliteterne ved det video-digitaliseringsudstyr, vi har fået, og den tåbelighed at jeg har levet hele sommeren uden overførselsmuligheder og hermed rimeligt læselige og kommenterede udskrifter af de utallige observationer jeg har gjort i det forløbne år.

Ikke nok med det har jeg også været berøvet de muligheder der lå i langsomvideoen for, at dem, der prøvede at tegne på systemets tegnetavle, kunne se alt hvad de havde tegnet og slettet, i en sammentrængt form, som en hurtig tegnefilm.

At belønningerne fra maskinen udebliver gir en vis respit, kan man sige, idet den da heller ikke får chance for at komme til at stå som nogen alvorlig konkurrent til det rige og "jordnære" liv (som jeg jo altså nok tror at den kan bringes til at berige).

Det gælder også helt bogstaveligt som her, at jeg tvinges til at skrive direkte med pen på papir, og kan få hittet det gammeldags karbonpapir frem."

Så følger beretningen om et børne-cirkus og en fødselsdagsfest, der slutter med at nogen - ved rygtet om at en videomaskine indgik i mit udstyr - havde lejet en videofilm til at glæde fødselaren. " - hvis jeg havde haft mod til det, havde jeg nok benyttet mig af at alle nu pludselig sad klæbet til skærmen, og vist noget af det sjov, man kan have med dimsens."

* * *

Men spørgsmålene der tårner sig op, med hensyn til den stadig mere sandsynlige indtrængen af disse teknologier er jo også betydeligt andet og mere end spørgsmål om "sjov med dimsens". De løsninger, som jeg synes er de bedste, lægger jo især vægt på at man opnår en meget lettere adgang til at fastholde momenter ved de meget forskellige virksomheder, som man bruger sine dage på, og får bedre muligheder for at integrere dem.

Men det er jo nærliggende at betragte en sådan "fordobling" som en unødigt bortvending fra det reale, - fra livets stadig skiftende strøm af genemål. Fastholdelsen tar jo ihvertfald lidt tid, og en eller anden kikkende på/læser igennem af det fastholdte må man også regne med : Jo rigere ens liv er, og jo kortere livet synes een, des mere synes det jo at måtte udkonkurrere tidsspildet med at fastholde det. Og dog er der jo også en særlig "celebration" i øjeblikkenes og situationernes og dilemmaernes fastholdelse : Nogle større muligheder for at snakke om bedre løsninger, - huske, hvad man virkelig meget gerne vil huske, - lidt på tværs af de meget forskellige oplevelsesbaggrunde, de forskellige årstider, vejrlig og personkombinationer.

* * *

Jeg har brugt den sidste uge, hvor jeg har boet her alene med Maja, der skal op i 3. klasse, til bl.a. at afsyre et bord og en dør, og til at få styr på et gammelt udhus, den tilbageblevne ende af en kæmpe ladebygning i kvadersten og lukket med udskiftningsvinduer, som gir den et stort ovenlysvindue.

I sådan et udhus ansamles alverdens gamle redskaber og materialer, fra gamle plougskar, vognbeslag og selespænder til kasserede bilradioer og vaskemaskineledsede, levn fra landbrug, stenbrug og skovbrug. Her er remedier for snedkeren, smeden, blikkenslager, murer, elektriker. Der er mindst 15 kasser med uklart kategoriserede duppediter, dimser, skrammel og ragelse, samt usorterede træstumper, metalstumper, plasticstumper. Her er dåser, tuber, flasker, glas og poser, -samt høvlebænk, slibesten, motorsav, hobbymaskine (men ingen strøm)

Hele dette materialerod sammenholder jeg med min fuglestues 24 elektroniske instrumenter forbundet med filtrede ledningsnet, video- og audiokassetbånd, gramfonlader og dias, floppy-diske og udskriftsbaner, 200 hangemapper, 50 springbind, og 35 manualer med ord og billeder - og det føles som en enorm lettelse at være dernede, hvor vi endda har fået lavet en slags balkon på spærene ne, hvor Maja og hendes lege-kammerat kan klatre rundt og endda komme op på det allerøverste niveau, 6 - 7 meter over gulvet, med oversigt over alt, hvad der foregår.

Jeg har fået bygget noget reol og grovsorteret sagerne, og har nu klar og oversigtlig adgang til hele molevitten.

Denne måde at gemme alt muligt, hvad der jo når man har meget plads ikke er så svært, repræsenterer det ultimative i genbrugspolitik, det absolutte modstykke til kasser-og-smid-væk-kulturen.

At forstå dets funktionalitet, helt ud i det absurde, kan være vanskeligt for den, der kun kender tilværelsen fra byerne og den forbrugerkultur, der der udspiller sig (omend netop slumkvartererne og nedrivningsmiljøerne har disse kvaliteter som Christianiakulturen har sat i højsædet). Den beror på at ting går i stykker, at ting må repareres af en selv og at de forskellige årstider og vejrlig og de forskellige aldres livssituationer frembyder alle mulige uforudsete fornødenheder, hvor man kommer til at stå og mangle den ene eller den anden dims til, omend måske kluntet, at flikke løsninger sammen.

I den forstand er der noget underlig bagvendt i forholdet mellem de besiddende og de besiddelsesløse.

De besiddelsesløse har tiden og måske motivationen til at finde ud af at flikke nyløsniger sammen af skramlet, men ikke den fornødne plads til det før-modet værdiløse, hvor de besiddende smider det i skraldebøtten og sjældent synes at være motiveret til at gøre brug af det på grund af tidsnød.

Der er for mig nogle tydelige paralleller mellem det materielle skrammel og dets langtidsansamling på den ene side, og den informationsansamling, der fremover vil blive muliggjort af det nye medie.

Folkkehjemmedimsen vil gøre det muligt at ha glyptoteker, biblioteker, krystalpaladser af selvudfoldet og livstilegnet kundskab og erfaring nedlagt på nogle få videobånd - akasiske protokoller, om man vil. Men lige så nemt lossepladser af informationskrammel, rødebunker, pulterrum, lofter og kældre med alt muligt, som "måske kunne komme een til nytte en dag".

Hvor skal vi finde grundlagene for en privat informationsekologi, når der pludselig blir så meget plads til rådighed?

Fingernæheden, den konstruktive holdning, mangfoldigheden af parallelle handlefelter i det små og i det nære, kompleksiteten af "det forhånden-værende", det pragmatiske forhold til forskellige slags

uorden, og den rent kropslige orientering vis a vis de mange steder og områder, -dette gammeldags, der har at gøre med en dybtfastet know-how og fortrolighed med de materielle vilkår, kommer i løbet af sommeren til at stå for mig som hovedfiguren - det, der skal sikre vores landfasthed, i forhold til det nye.

Det må være den ende, vi skal have fat i, når vi skal editere vores egen vidensdatabase videre, ikke blot som fysiske objekter, men også som rent æteriske symbolske objekter der med ringe energi kan visualiseres og trykkes på papir.

Japanerne obsummerer deres billede af 5' generations-datamaten ved udtrykket "ny luft", og rigtig er det jo for såvidt, at når stor-byerne begynder at vokse sammen, kan det være en befrielse at der udvikles medier, der rummer "lebensraum og legeplads" ad libitum.

Men hvor må det blive vigtigt, at dette nu får en landfasthed med den omliggende materielle virkelighed. At de kompetencer, der haves i forhold til denne kan konsolideres og videreudvikles derigennem, og at det ikke overtager rollen som virkelighed, og bringer os væk fra jorden og vandet, tingene og hinanden.

* * * *

Jeg mener at kunne skelne et mønster i den fortløbende mængde af indskydelser og konfrontationer med handlespor som denne sommer frembyder.

Det drejer sig om at få øje på den overordnede proces af personlig evaluering og kategorisering i ens livs oceaner af opgaver og endnu større oceaner af situationer i et oplevelsesterritorium, hvor en real kontinuitet i en steds-, person- og genstandsverdens mangfoldighed trods alt eksisterer.

Dette hele er for mig, som privilegeret ved, med min livsledsagerske at eje 2 meget store boliger: en stor lejlighed på en 3 sal ved søerne i København og denne 3-længede ødegård i de nordskånske skove, og herudover at være ansvarlig for et lille boliglaboratorium bestående af en 1/2 værelse moderne lejlighed på K.U. Amager -spaltet op i 3 betydeligt forskellige sfærer.

Hver af disse udgør dag- og døgnrammer for løsning af redskabskravende opgaver, hvis udførelse typisk sker under et vist tidspres.

Men nu kommer pludselig nogle muligheder for at beskrive situationer i andre kategorier end de sproglige, muligheder for at udtrykke tanker og følelser, som (endnu?) slet ikke kan udtrykkes i ord, men som her alligevel lader sig holde fast og bearbejdes/regnes med på andre måder. Der er tale om et instrumentarium, hvor man videre får mulighed for at organisere en række parallelle udtryks-kanaler.

Der er i dette et eminent redskab for helhedstankning.

Er det for farligt?

OVERGANG

Sommerferien er forbi, vi har fået maskinen til København igen, og de mange tilleeb til en klart artikulere platform for projektets videre udvikling mønter sig bl.a. ud i følgende:

nyans.text

INSTRUMENTARIUM FOR INFORMATIONSHANDTERING I PRIVATE HJEM

Der søges om

Kr.

til køb af elektronisk udvikling
 til køb og udvikling af programmer
 til aflønning af 1 psykolog og 1 datalog
 til redigering af et kvartalstidsskrift
 til køb af dokumentation (bøger, tidsskrifter & fotokopiering
 til mangfoldiggørelse

Det drejer sig om et treårs-projekt, der skal videreudvikle en prototype af et instrumentarium for informationshåndtering i private hjem ud fra en humanistisk teknologivurderings synspunkt, og med dennes forbehold.

Vi søger at indpasse og afprøve komponenter og sammenstilling af et hjemme-multimedie, en datanetværksuafhængig kulturel arbejds- og for-nøjelsesstation, der skal kunne leve op til en række krav, som vi er i færd med at undersøge, gennem eksperimenter i et personlighedspsyko-logisk undervisnings- og forskningsmiljø, inkluderende en forsøgslejlighed, et undervisningsrum, 4 kontorer og et gangareal.

Arbejdsstationen er et system, med hvilket der, fra flere steder i en bolig med ret lille anstrengelse kan indskrives og indtegnes, ikke a lene bogstaver, men også en vilkårlig mængde af tegninger og fotogra fier, automatisk tidsmærket. Det er centralt at der vil kunne opbevares uhyre store mængder af sådant materiale på meget begrænset video bånd-plads, og at der vil kunne søges i disse, så at sige "på tværs af dagene".

Brugere får derved et repræsentations- og selvkonfrontationsredskab til rådighed, hvis potentiale til at gøre det muligt for dem selv at overskue døgnene og deres egne virksomheder, erfaringer og kundskaber det er anvendelses- forsøgenes hensigt at explorere.

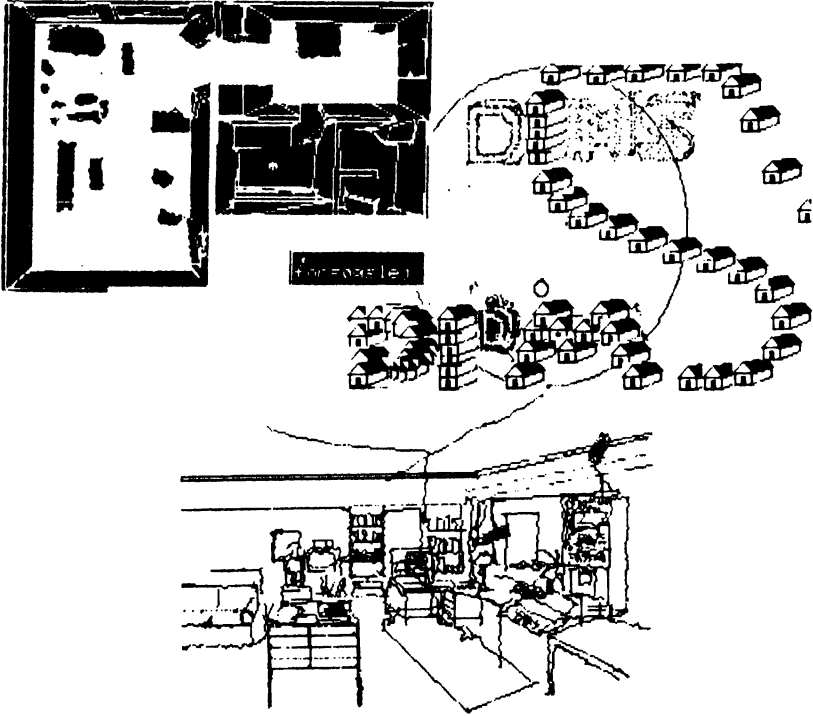
Argumentation.

I fuld bevidsthed om de misbrugsmuligheder hele det her omhandlede område indeholder er DIMS-projektet et forsøg på at undersøge, hvorledes det mest muligt positive koncept om den fremtidige hjemmedatamatisering lader sig udvikle.

Vi prøver at se på det som et spørgsmål om et informationsskuffedarium der vil være egnet til at lette mennesker i deres håndtering af deres positive forventninger til sig selv og til andre, gennem tilbud om mulighed for retrospektiv og prospektiv anskueliggørelse af de SUBJEKTIVT ERFAREDE OG VEDRØRTE TIDS- OG RUMFORHOLDS MERE KONSTANTE OG MERE VARIABLE FORMER OG FIGURER, GENNEM DEN NU TEKNISK MULIGGJORTE EXTERNALISERING.

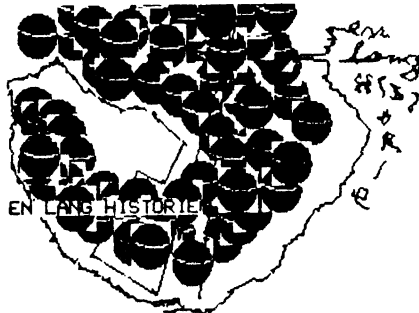
Der er med andre ord ikke tale om et koncept der nærmer sig en Artificial-Intelligence-Golem-Big Brother...men om et middel for den enkel te person og for den enkelte husstand til at holde fast i sine løse ender, genbruge og frugtbar gøre den righoldige informationsdynamik i sit hjem, og konsolidere erfaring, hvis mængde og omfang (med samfundsendringstaktens stigning og massemediernes refleksion ,samt skrivekunstens og andre udøvende kunsters generelle udbredelse) overvalder den orienteringssøgende og tvinger denne til at lade så meget

uopfulgt tilbage.

Men.....

Det er vigtigt at fastholde, at det dog væsentligt er noget andet og noget mere, som gør det rigtig forbandet svært at pinde ud i en ansejningsformular, fordi det simpelthen rækker udover de rammer, som det allerede nu er blevet gangst at indplacere de informationspsykologiske problemstillinger i. Det er noget af det jeg refererer til med udtrykket "meta-informatisering", og og som jeg må 500 år tilbage i tiden, for at få hold på.

ANNO 1484

Fra Homo geometricus til det geopolitiske barn

Her skal nu nogle af de lovede forbindelseslinjer trækkes, som overskrift og indledning har lagt op til - forbindelser tilbage til sengotikkens overgang i den tidlige renaissance.

Den visionalitet, der så smittende udfoldedes af "de store" enkeltrapportører, f.eks. Leonardo da Vinci, Hieronymus Bosch, Koppernicus, forblev i høj grad ude af cirkulation fordi typografi og talknuseri nu engang var så meget lettere "udbredeligt" som redskab for objektivering og refleksion, gradvis transformation, citat og indramning.

Visionaliteten bliver relativt underprivilegeret, - de særlige talenter område. Men allerede Blake begynder tydeligere at øjne det nye billedkosmos.

Leibnitz har ikke levet forgæves. Talknuserne, ordkvarne og tonemaskiner er blot begyndelsen. Billedmaskiner kommer til. Hvilken plads skal vi gi dem? Hvad slags krav skal vi stille til dem?

BREUGHEL: MISANTROPEN

Med billedet af denne gæst, som jeg finder i Breughels billede af Misantropen anslås temaet om verdensfjerdelemme og nye generationer.

Ultra dette tema vil jeg diskutere det bestemte billede som et enkelt, beskrevet udkast til "en personlig, men ikke politisk", "historisk" overgang mellem 1450 og 1500, måske netop da Erasmus af Rotterdam faldt som student i Hertogenbosch, og måske havde nogle svirenatter med den 16 år ældre Hieronymus Bosch.

Lad os forestille os, at de sammen talte om de store tids-stræk i den historiske udvikling; det var ikke unmeligt for dem at tanke i 500 års inter-valler, forsåvidt som år 1500 var et meget historiebevidst sekelskifte.

Man havde faktisk et perspektiv, der nu kunne sige noget om f.eks. 3 x 500 år, og nærmede sig et punkt, hvorudfra der kunne begynde at sluttes noget om 3 gange 1000 år.

Jeg forestiller mig at de kunne forudse noget om de problemer, som vi, i disse årtier, ville komme ud i.

Op jeg eksperimenterer med at tro på, at de, med et billede som det

her diskuterede, faktisk prøvede at overbringe "sådan nogen som os" nogle redskaber, nogen kundskab om perspektivitet og dimensionalitet, som gerne skulle kunne overleve f.eks. 500 års typografibølge og excessive verbalkategorisering.

Jeg vil prøve, ved en gennemgang af temaer i Bosch's triptychon "De jordiske glæders have" at demonstrere eet eksemplar af kategorien "Personlig Visuel Database", for herigennem at pege på eet af de steder vi f.eks. kan hente nogle idealkrav til vores egen udvikling af personlige, visuelle og audiovisuelle databaser i vores egne hjem.

* * *

Øjensynlig har vi brug for nogle "metamyter", d.v.s. myter, der er i stand til at rumme andre myter.

Det synes jeg bliver meget klart, når man tænker på, at nogle af de radikale ændringer i vores forhold til den menneskelige kundskab, som vi i kraft af informatikken vil opleve i årene op mod årtusindskiftet, må have foresvævet tid ligere tider, og på forskellig måde kan opfattes som medbestemt af historiske mytendannelser fra kundskabens tra og babelsmyten over glædernes have hos Bosch og den hasidiske Golem-myte frem til Blakes visioner og Hesses glasperlespil.

Vores emne er renaissanceens forhåbningsfulde udfoldelse af nye og overskridende former for perspektivitet og afbildningsformåen.

Det var dybest set de hemmelige videnskabers centrale indhold, det galdt om at formidle, - fra nu af ikke kun gennem guru-elev forhold, som det var sket i de gamle tempelskoler, eller gennem præst-menighed-forholdet, men på måder, der var mere forenelige med (renaissanceens opfattelse af) de græske idealer om Eleuteria, personlig frihed.

Flere og flere små bondedrenge blev lokket af bøgerne.

I stedet for den - jo også udmærkede - langsomme vækst i verdensforståelse, som de gamle bønder erhvervede ved at erfare årets gang, livsaldrenes gradvise forståelsesudbygning vedrørende stjernernes, vejrets samt krigs- og fredstids gang, og som de var i stand til at hægte på rige mundtlige traditioner, fik man nu unge, der kunne få fat i nogle nye kapaciteter, som vi kan betegne som beskrivelsens mange-dimensionalisering, en ny beskrivelighed/beregnelighed.

De skrevne ord og tallene var jo hjælpemidler til at organisere en beherskelse gennem en ny og tilsyneladende uendeligt udviklelig repræsentation af både naturens, menneskenes og fantasiens verdener.

Typografien og grafikken kunne bare ikke gå op i nogen højere orden fordi de måtte bindes til bogsidernes lineære sekventialitet. Snapshots fra de afbildelige verdener kunne males i katedralernes hvalvinger og rosetter, ligesom katedralerne i sig selv manifesterede den -as yet- materialiserede guds-maskine.

Hvor gud var legeme blir han nu hus, - blir knyttet til de få konstruktørers hus for de mange.

Texter og toner kunne forenes med billeder i det hus, men man isoleres om sin ethnocentriske myte i stadig mere ethnocentriske menigheder.

Hvordan forholder det sig da med renaissanceens nye homo geometricus der listigt berøver kundskabsformynderen hans kapitalgevinst.

Dette science-fiction barn opfatter jeg som et barn af visioner, der nok er kommet til deres sublimeste udtryk i det ovenfor nævnte billede af Glædernes have.

Jeg har arbejdet med fortolkningsforsøg omkring dette billede i det meste af min voksne tilværelse, og er efterhånden nået til den opfattelse, at der i det findes manifesteret en multidimensionalitet der måske er egnet til at bygge bro mellem den tids geometriske barn og vor tids geopolitiske barn, endnu i de første stadier af sin globalbevidstheds fødselsproces, bl.a. pinefuld, som den nutidige

multidimensionalist Dali har det i sit portræt af barnet i 1943.

Den forbindende figur mellem disse finder jeg i den altfortørende Kat, der findes i en Kæderømse fra Stevns, og som her illustreres med Skovgårds illustration, der i hvertrifald er egnet til at fremkalde associationen.

Denne forslugne Kat ser jeg som en sen variant af homo geometricus, der er blevet til Kundskabs- og billedslugeren, historieansamlere, der endog adær præsten med den krogede stok.

Brændeslugeren som med et hug befrier alle billederne er en uforklaret helt fra fortiden eller fremtiden. Vi kan måske sætte ham i relation til Proteus.

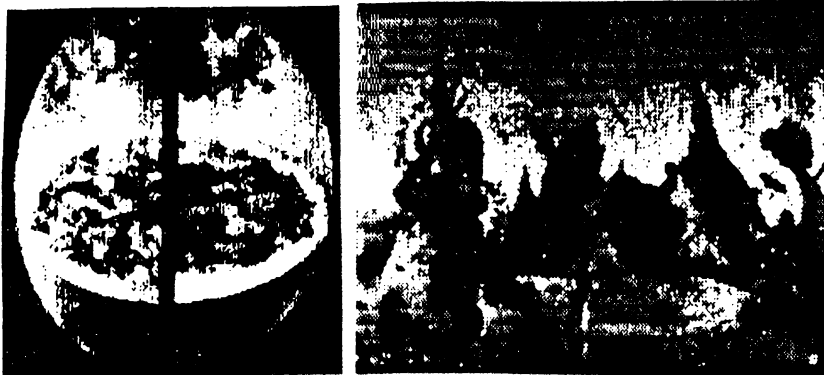
Jeg søger ham dog hellere hos Bosch, hvor hans økse straks leder mig til helvedes store alkymiske split-brain kniv.

Der er lange historier at fortælle, når jeg begynder ind på dette spor. Nogle af dem fører indad mod det portræt af en bevidsthed, der er udstyret med en cirkulær scanning-process der, hvor glorien skulle have været, et yderst menneskeligt ansigt, med forlemmerne plantet i isbåde på en tynd conceptuel is, og med kroppens indre som hjem og skankestue. Den ikke eksisterende underkrop og fødder må nærmest være tilskuere.

Med fare for at have afsporet noget fra mit centrale arinde med at gå ind på hvad der alligevel forbliver detalje, vil jeg hellere følge det geometriske tema.

Når Glædernes Have triptychonnet, der befinder sig på Pradomusæet har sine paneler tillukket, ser man en klode, som er halvkugle, med atmosfære som overliggende halvkugle.

Her vokser formerne så at sige op af sumpene, og vi ser, når vi slår panelerne ud, at der i den globalhistoriske horisont af paradisterritoriet står 4(egentlig 5) tårne af stigende dimensionalitet.

Hvor det første tårn fastholder et fåtal dimensioner : to cirkulære sten skiver, adskilt af og forbundet med en vækst, der synes at munde ud i en cirkulær astronomisk himmellegemetid, repræsenterer de tre nærmere liggende tårne stadig mere dimensionsrige Konstruktioner.

I den anden synes skiverne krummet og skåret til, så de udgør en slags kappe omkring et indre system, der vokser ovenud af kappen. Fra det indvendige vokser to tynde træer, et højere og et lavere. De halder til hver sin side. På hver af dem vokser et frøhus.

Hvor kun en enkelt af paradiset's fugle havde fundet plads på den første konstruktion, huser denne i sit indre adskillige, og der sidder to hvide fugle på kanten af kappen og to sorte på den øverste gren.

Stadig i det bageste plan, og blålignende i farve som de to bagvedliggende, ligger den tredje konstruktion. Denne udgøres af et lille forreste bjerg, i hvilket der er en rektangulær port til en overdækket hule, hvor en halv snes fugle synes at have fundet føde. Bagsiden af det lille bjerg overhales af en slags kampepaddehat, gennem hvis top der skyder sig nogle modne aks ud. Omkring aksene og to træer der skyder sig op, er også en masse fugle.

Forrest står en fjerde konstruktion. Denne synes mere tydeligt menneskeskabt, men i de forrige's billede. Nederst stenbygning med sider svarende til stenskiverne i det første tårn og en fugleport. Men ovenpå et kampeblad på toppen står en stentavle lanet op til en overbygning bestående af cirkulære og koniske geometriske figurer, og en endeløs fugleflok, væsentlig sorte men enkelte hvide, svinger sig i spiral ud fra hulen og igennem den nederste og den øverste af de cirkulære figurer på toppen. For mig er paradiset's fugle sindbillede på informationsstrømme. Sign vehicles..

De fire monumenter (Der er et femte, forbigåes her) danner baggrund for den centrale figur i paradispnelet: Livets - og Kundskabens-fontane. I en sø, på et fundament af mineraler og tykke glas- eller krystalstave, står en dekore ret kugleskal, med et hul, hvor der sidder en ugle. Fra kuglen vokser vækster op, med frugtkapsler. De munder ud i transparente sfærer. Midt på balance rer en overbygning, niveau på niveau af udfoldende og indviklende symmetrisk vækst, med udstømmende vandstråler. Energistømme ?

Jeg vil her se bort fra temaet omkring vorherres skabelse af kvinden og morsomme detaljer, som en boglasende nabfisk, -cadeau til nyligt afdede Gutenberg-, og forfølge de geometriske temaer i midterbilledet af gladernes have.

I dennes øverste part findes alle temaerne fra de første 4+1 monument gentaget, varieret og udbygget i fire tårne omkring en sø, hvori en meget præcis - men meget forskellig - parallel til paradisetts centralfontane befinder sig.

I denne de jordiske gladers have (som spaniolere kaldte "las fresas", jordbarhaven) er alle monumenterne beboet eller bekræftet af mennesker, der i disse synes at komme i nær kontakt med himmellegemerne.

Jeg vil ikke trætte med at sætte ord på alle de observationer der kan gøres om de 5 monumenter : de transparente glasledere, den rosa, kødliggende sten, tornene der vokser gennem bladene, marmorpeniser og meget andet.

Jeg forstår ikke, hvad disse monumenters præcise betydning kan være, men for mig er de gennem årene klarere og klarere kommet til at stå for den slags multidimensionale betydningsstrukturer som sprog og kulturelle fortolkningssystemer udgør. De står for mig som meta-symboler, gennem hvilke esentielle egenskaber ved et givent kulturelt verdensfortolkningssystem lader sig afbilde.

Man kan være uenig med mig i dette, for såvidt det er et forsøg på en abstrakt kategorial placering af noget, der søger at have sig over kategorierne, og for såvidt som jeg ikke er i stand til at foreslå konkrete tolkninger vedrørende bestemte af monumenternes bestemte henvisninger til bestemte forståelsessystemer.

Jeg vil dog mene at det væsentlige her er at anskue disse monumenters Knap-tidsløse karakter.

Dels deres quasi-historicitet i forhold til de primordiale strukturer i paradislejen.

Dels deres karakter af dynamiske enheder, drømmeslotte med indbyggede funktioner.

Dels deres karakter af alternative frihedsfelter : beboerne eller de besøgende i Jordens gladeshave kan tilsyneladende vælge mellem f.eks.: at bestige det oprindelige ? abe-univers' informationelle overbygning (i tårnet forrest til højre), eller kan bevæge sig ad drømmens kanaler, hvor paradiset's fugle synes at komme på gennemrejse, ind i og op på det andet, tredje og fjerde katedrale monument, hvor langslær og straben kan udfoldes i en art symbiose med dets dynamiske struktur.

Kunne man se disse katedrale monumenter
som kundskabsdatabaser ?

Det er klart, at vi befinder os på den "anden scene" hvor nervesystemets spændingsbølge ifølge Fechner også kulminerer.

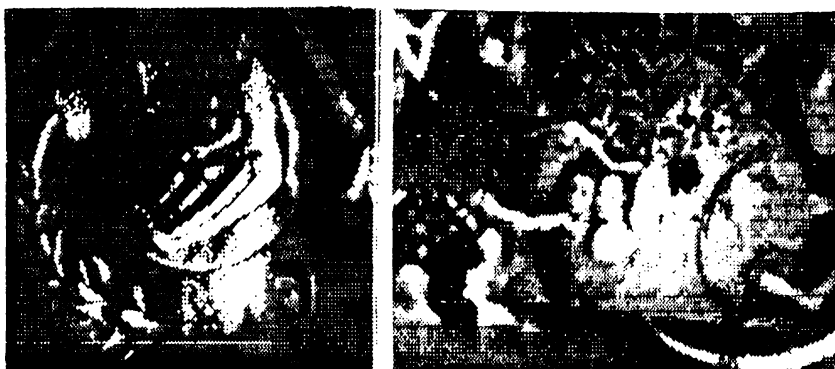
Monumenterne/katedralerne er fantasmaskiner, gjort med henvisning til conceptuelt "hardware" og "software". (Den måde Bosch kan gøre sten til levende kød er min eneste grund til undertiden at fastholde det engelske udtryk "software" for Naurs afklarende : "programmel".)

Monumenterne har kommunikative funktioner, de er åbne systemer. Det gælder isærdeleshed den bageste, højre Katedral, hvor vi ser informationsstrømmen til og fra denne som en strøm af fugle der gennem en høj antennestragt vender tilbage til flokkene der cirkulerer igennem det fjerde tårn i paradiset have.

Når vi nu bevæger os ned gennem glædernes have mange niveauer, tror jeg det er vigtigt at opfatte den tvetydighed der ligger i Boschs håndtering af forskellige dybdeperspektiver i forskellige højder af billedet. Det er en afbildningsform, der er uhyre økonomisk, når det gælder at afbilde tilsyneladende uforenelige ting bag hinanden i så at sige bagvedliggende rum eller territorier, og der skal ikke megen omstilling af synsmåden til for at man kan opfatte de bagvedliggende planer som liggende ovenpå de foranliggende

- jeg mener i alle tilfælde, at dette gør sig gældende med hensyn til forholdet mellem det beskrevne øverste plan i glædernes have, med Kundskabens fontane, menneskeskabt, i drømmenes sø, omkranset af de fire monumenter.

Nedenunder fontanen finder vi KVINDERNES BADEBRØND. Den er centrum for en snes grupper af ridende, på og med alverdens dyr, nøgne, i et dynamisk samspil mellem betydningsladede grene, frugter, æg, fisk og fugle.

Ind fra siderne kommer stadig nye grupperinger, som sekter med nye sindbilleder, nye selvforståelser. Forskellige billeder af kollektiv subjektiv meningsfyldte. Forskellige slægter.

Vi er som sagt på drømmenes scene, og måske skal vi være os for at finde en eentydighed, som ikke behøver at eksistere.

Endelig har vi billedets forplan (som faktisk består af 3 indre planer, hvad vi her må forbigå.)

Jeg mener, at vi her har en række grupperinger, som manifesterer eksempler på hvorledes strukturelle karakteristika ved menneskets intimsfære lader sig anskue som relativt tidløse, men dynamiske, dramatiske knudepunkter, i en variations bredde, der her tæller op mod en snes smågrupper.

Der er forskellige grader af autisme, monogami, symbiose og kollektivitet.

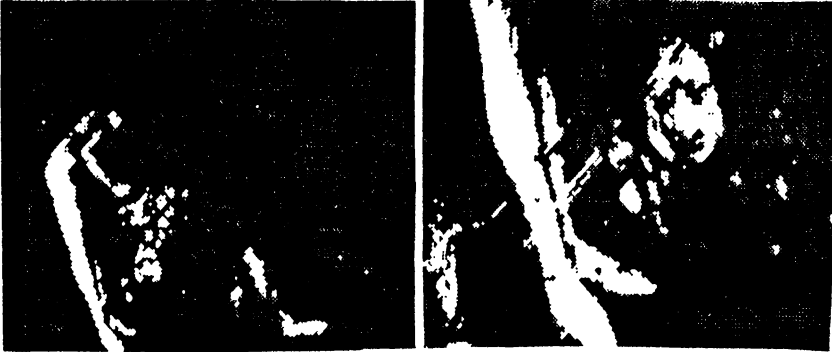
Vor mand fra renaissancecen synes ankommet fra venstre, med paradiset's fugle. Han har paradiset's ugle med, og billedets mest urolige felt: Kvinde og de to mænd (eller mand og hans dobbelte), der er lukket ind i en Orwellsk jalousi-trekant, med en rotte for enden af et

glasrør,repraesentøren, som jeg ser den, lysternes haves eneste egentlige angstobjekt.

Tæt ved findes det smukkeste billede jeg kender af det frugtbare parforhold.

Jeg skal forbigå de fleste af disse grupperinger, - for mig at se udgør de en vision af menneskets forening om kundskab og Kærlighed, en opfattelse af et tilstodende Nuova Vita, en egentlig overkritisk humanisme, som turde se ind i en fremtid, hvor naturens store geometri på harmonisk måde skulle kunne komme til at danne forbilledet for menneskets glæde over Kærlighedens og Kundskabens frø, blomster og frugter.

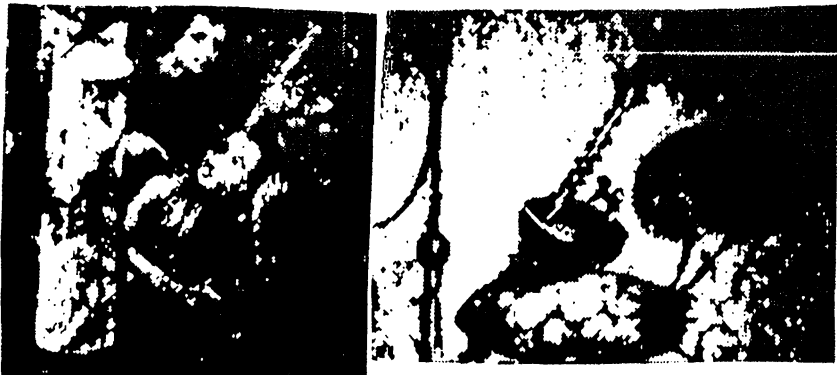
Der er yderligere to grupper, jeg synes det er værd at fremhæve.

I forgrunden, til venstre i midterpanelet bor et par i en slags frøhus, der holdes af en ven, der snakker med et par kammerater.

Konen kissemisses med en mand udenfor og ægtemanden kikker ud gennem et glasrør i bunden. IKKE på en rotte, som i den før beskrevne gruppe i seer, men på et underligt artifact. Der er ligesom bobler i rørets glas, og for enden ser man bagsiden af....Ja, et billedrør?

I forgrunden til højre er der lignende science-fictionagtige momenter: Et par ligger i en hule, hun er helt indsunket i en glaskolonne, med mærkelige luft eller lysperler i skiver, og foran dem en glasseøjle, hvori der både ses plante og fugl.

Lidt over dem "levende marmor-objekter", der for mig står som en slags artificielle sansorganer - videokameraer/TV antenner.

De refererer klart til detaljer i de to tårne langt til højre i det øverste plan

Kommet til dette sted vil jeg bryde detaljeoprensningen. En og anden kunne være ved at blive utålmodig, - hvis dette her skal handle om vores forståelse af informatikkens væsen og betydning i årene op mod år 2000.

* * *

Det er min overordnede opfattelse, at dette billede, i sin afspejling af en multidimensional dynamisk atemporalitet, har formået at syntetisere og indfange og udfalde elementer til en metamytologi, et form og billedsprog, som gennem sin beherskelse af en flerhed af umådeligt extensive billedrum, bliver i stand til på een gang at rumme den naturlige og menneskelige globale historie og skabelsesfortællingernes historie, humanismens gransøst optimistiske bud skaber om menneskekarlighedens og kundskabens vidunderlige frugter, og til slut i det højre "Helvedespanel" de apokalyptisk-katastrofale strata: ud nyttelsen og tvangen, hadet og pinslerne, mord brand og satanisk hexeri.

Min opfattelse er i modstrid med de sædvanlige tolkningstraditioner, der i alt væsentligt fastholder billedets historie som eendimensionel-sekventiel: Først Gud og Paradiset, så de jordiske (syndefulde) lyster, og endelig den uundslipelige udgang: skarsild eller helvede. (jvf. Baldass, 1943) Den er mere på linje med synspunkter fremført af Fraenkel (1951) og Martin Grothjahn (1971).

Helvedet indeholder både den hedenske og den kristne middelalderdæmoni. Djævlens dyrkelses og sortekunstens sammensværgelser, tyranniernes lejesoldater og inkvisitorer.

Men humanismens nye menneske er steget derned, som en Dante i Inferno.

Og det er herfra han sender sin signatur, ud på en 500 år lang rejse.

To ophavsmand synes at ligge bag produktet, i mit tankeeksperiment.

Den ene får pen og blæk at skrive ord med, fra en tvivlsom robotfyr, mens en nonne, forklædt som so, hvisker ham Kirkens hemmeligheder. Det er i ham jeg genkender Erasmus fra Rotterdam.

Den anden, der for mig at se klart må være Hieronymus selv, er fixeret til en mandsstort stentaule af en anden robotdæmon - en pendant til den, der rækker blækhus og pen til Erasmus.

Hieronymus viser sig selv bundet til det grafiske udtryk. Han blir dræbt, der, med en dagger i hjertet tror robotdjævelen at han kan undlive ham, der i forvejen selv har fastnaglet sig med en dagger gennem højre hånd.

Men det er i vores perspektiv klart, at Hieronymos polisk kan skele ud til billedets tilskuere, - og hvilken svarm efterhånden.

For mig er dette triptycon i sin helhed nogenlunde eksemplarisk for en struktureret database. Hvad der kan rummes i den art af multidimensionalt semantisk kosmos, når skriften integreres i billedet, ville for mig være den art af krav, der idag må stilles til den multimediemaskine, som et almindeligt dansk hjem skulle kunne besidde.

Dermed skulle den pagt, som jeg forestiller mig sluttet mellem Erasmus og Hieronymus, dengang i Hertogenbosch, om at gøre noget for årtusindeskiftet, på det at glædernes have skulle virkeliggøres-måske komme til at bære frugt.

Det er summen af min erfaring, 1935-1984, at enderne mødes her.

Symbiosen med Informatikkens optimerede redskaber er måske en renaissance, der faktisk var indvarslet 500 år før.

Hvorfor skulle vi ikke tro på, at det, da Renaissanceen opdagede perspektiveringens muligheder, kunne stå nogle klart, at kommende maskiner eller mentale strategier ville gøre det muligt, som nu blir muligt:

Pludselige muligheder for hele folkeslag til indenfor nogle tiår at orkestrere frit samlede og selvskabte billedkosmos, sine egne "Musees Imaginaires", i hvilke selvfølgelig etage på etage også vil være fyldt med de multimedierepræsenterede naturvidenskabelige billeder og andre se- og himmelkort, der måtte faldbydes, men hvor utvivlsomt representationen af vores egen virken i verden må komme til at udgøre den centrale del af udsigten.

* * *

Telebombardementet er endnu kun et uvejr i optrak.

De autoriserede kundskabsnetværker vil kunne individualisere sine tjenesteydelser og de kompetitive merkantile og politisk/ideologiske pusherpartier, foreninger og kirker vil kunne ildne til hver sine fascinationsformer, interaktive og med taxameter på, - hvor subjekter og husstande må opfattes som objekter for ariadnenettets udnyttelses-udbytnings- og kontrolmaskineri. Her ligger 1984s inferno.

Er vi på vej til at finde rigere perspektiver ?

LITTERATUR

- BALDASSI, VON : Hieronymus Bosch, Wien, 1943
 BJERG, K., HERMANN, J. & LAMP, B. : Rapport til Teknologirådet om
 Dime-projekt, Psychol. Lab. K.U., 1984.
 FRAENGER, : Das Tausendjahrige Reich, Coburg, 1947
 GROTTJAHN, M. : The voice of the symbol, Dell, N.Y., 1971
 TOLNAY, CHARLES DE : Hieronymus Bosch, Methuen & Co. London, 1966